

LUNDS UNIVERSITET

Ekonomihögskolan

Institutionen för handelsrätt

Kan aktiebolagets vinstsyfte förenas med en hållbar utveckling?

Klara Kristoffersson

Kandidatuppsats

15 högskolepoäng

Handledare

Oskar Henkow

HARK11 Kandidatuppsats i handelsrätt

Aktiebolagsrätt

VT 2010

Summary

Sustainable development means that the needs of the present generation shall be met without compromising the ability of future generations to meet their own needs.

The purpose of this paper is to highlight the opportunities a company has to work for at sustainable development, without going against the business purpose to make profit and the minority protection rules in ABL. The paper will also conclude an answering of this following problem:

How is the companies profit to reconcile with an overall sustainable development?

I have been studying how sustainable development is expressed in various sources, such as SOU, EU Treaty and the guidelines formulated by international organizations as UN and OECD. Through the studying of ABL, court cases and doctrine I have search for the meaning of the concept of profit and sustainable development.

The basic idea of a corporation is that it will generate profits to shareholders. In this paper it appears that there are several possibilities to achieve sustainable development, it has also proved that it is possible that sustainable development can be reconciled with a profit company.

Keywords: Sustainable development, profit, minorities, ABL.

Sammanfattning

Hållbarhetsutveckling kan definieras som ”*En samhällsutveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillgodose sina behov.*”¹

Syftet med denna uppsats är att belysa vilka möjligheter ett aktiebolag har att verka för en hållbar utveckling, utan att det går mot verksamhetens syfte att gå med vinst och minoritetsskyddsreglerna i ABL; det vill säga generalklausulerna, verksamhetsföremålet och likhetsprincipen. Då uppsatsen knyts samman avslutningsvis ämnar jag ha besvarat följande problemformulering:

Hur går aktiebolagets vinstsyfte att förena med en global hållbarhetsutveckling?

Juridisk metod har använts i uppsatsen. Jag har studerat hur en hållbar utveckling kommer till uttryck i olika källor, så som SOU, EU-fördraget och i riktlinjer utformade av internationella organisationer som FN och OECD. Jag har genom studie av ABL, rättsfall, förarbete och doktrin, efter en viss rättshistorisk vandring, sökt fastställa innebörden i begreppet vinstsyfte samt räckvidden av minoritetsskyddsreglerna.

Grundtanken med ett aktiebolag är att det ska generera vinst till aktieägarna. I denna uppsats har det visat sig att det finns flera möjligheter att uppnå en hållbar utveckling, det har även visat sig att det är möjligt att en hållbar utveckling går att förena med ett vinstsyftande bolag.

Nyckelord: Hållbar utveckling, Vinstsyfte, Minoritetsskydd, ABL.

¹ SOU 2004:104, *Att lära för hållbar utveckling*, s.10

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte och problemformulering	2
1.3 Metod, material och avgränsning	2
1.4 Disposition	3
2. Hållbarhetsutveckling	5
2.1 Inledning	5
2.2 Åtaganden mellan stater och av stater	6
2.2.1 Globalt Ansvar	7
2.2.2 Fördraget om Europeiska Unionen.....	8
2.3 Interna åläggande för företag	9
2.3.1 Corporate Social Responsibility, CSR.....	9
2.4 Slutsats och diskussion	9
3. Aktiebolagsformens framväxt och reglering	11
3.1 Historisk tillbakablick	12
3.2 ABL s utveckling över tiden	12
4. Vinstsyftet i ABL	15
4.1 Syftets utformning	15
4.2 Vinstsyftet som minoritetsskydd	16
4.3 Aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning	18
5. Analys av vinstsyftet	21
5.1 Teorier om styrning av aktiebolaget	21
5.1.1 Aktieägarmodeller	22
5.1.2 Radikala intressentmodeller	22
5.2 Aktiebolaget som en ekonomisk sammanslutning	23
6. Minoritetsskyddet	25
6.1 Generalklausulerna	26
6.2 Verksamhetsföremålet	27
6.3 Likhetsprincipen	29
7. Sammanfattning och avslutande anmärkningar	31

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslag
CSR	Corporate Social Responsibility
EU	Europeiska Unionen
FN	Förenta Nationerna
HD	Högsta Domstolen
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
SOU	Statens Offentliga Utredningar

1. Inledning

I detta inledande kapitel introduceras uppsatsämnet, en bild ges av vad uppsatsen kommer att behandla och vilket syfte som författaren ämnar uppfylla. Vidare redogörs metod, avgränsning och hur den fortsatta dispositionen i uppsatsen ser ut.

1.1 Bakgrund

Det finns en trend bland företag i dagens samhälle som visar att det blir allt vanligare med ett hållbarhetstänkande. Hållbarhetsutveckling kan definieras som ”*En samhällsutveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillgodose sina behov.*”². Bolagen vill gärna visa att de har exempelvis miljö och etik i åtanke i den ordinarie verksamheten, detta kan ske genom att till exempel ha en hållbarhetsredovisning där åtgärder som gjorts för öka sitt samhällsansvar redovisas.

Att ett aktiebolag ska drivas med vinstsyfte i fokus kan verka självklart. Det faller sig ofta naturligt att aktiebolaget skapas för att generera vinst till aktieägarna, men det synes kunna finnas situationer då vinstsyftet riskerar att krocka med bolagets vilja att driva en verksamhet som tar hänsyn till samhällets bästa och tänker på en hållbar utveckling. Vinstsyftet finns dock för en anledning, det är bland annat en del av minoritetsskyddet och ska försäkra minoritetsägare om att bolaget hela tiden har som syfte att maximera vinsten för dess aktieägare.

Då bolaget frångår sitt vinstsyfte och istället fokuserar på en mer allmän nytta förlorar aktieägaren sitt minoritetsskydd, men vinner istället i form av att denne också är en del av samhället. Det handlar då inte om en ekonomisk vinst, utan om en mer osynlig och långsiktig vinst. Den ultimata situationen är naturligtvis när vinstsyftet och den hållbara utvecklingen går hand i hand, men i verkligheten synes det många gånger vara en kombination som är svårförenlig.

² SOU 2004:104, *Att lära för hållbar utveckling*, s.10

2 Kan aktiebolagets vinstsyfte förenas med en hållbar utveckling?

I denna uppsats kommer vinstsyftet, minoritetsskyddet och en hållbar utveckling att undersökas och kopplas samman för att belysa hur dessa fenomen kan komma att fungera tillsammans i framtiden.

1.2 Syfte och problemformulering

Syftet med denna uppsats är att belysa vilka möjligheter ett aktiebolag har att verka för en hållbar utveckling, utan att det går mot verksamhetens syfte att gå med vinst³ och minoritetsskyddsreglerna i ABL; det vill säga generalklausulerna⁴, verksamhetsföremålet⁵ och likhetsprincipen⁶. Då uppsatsen knyts samman avslutningsvis ämnar jag ha besvarat följande problemformulering:

Hur går aktiebolagets vinstsyfte att förena med en global hållbarhetsutveckling?

1.3 Metod, material och avgränsning

Vid uppsatsskrivandet har traditionell juridisk metod traditionell juridisk metod använts. Jag har studerat hur en hållbar utveckling kommer till uttryck i olika källor, så som SOU,⁷ EU-fördraget⁸ och i riktlinjer utformade av internationella organisationer som FN och OECD.⁹ Dessutom har jag genom studie av ABL, rättsfall, förarbete och doktrin, efter en viss rätthistorisk vandring, sökt fastställa innebörden i begreppet vinstsyfte samt räckvidden av minoritetsskyddsreglerna.

Vid uppsatsskrivandet intogs ett källkritiskt förhållningssätt vid granskningen av materialet och med detta har förhoppningen varit att skapa en så objektiv uppsats som möjligt. Även mina egna synpunkter i ämnet har bemötts med ett kritiskt öga, i den mån det överhuvudtaget går att vara självkritisk. Genom att vara medveten om att åsikter både från andra författare och från mig själv kan vara något vinklade, så minimeras risken att uppsatsen blir alltför snedvriden och partisk.

Uppsatsämnet väcker discussionsfrågor som kan vara av en politisk karaktär, så som till exempelvis: Ska varje land ses som en självständig enhet eller ska hela världen ses som en gemensam enhet, då det kommer till frågor rörande en hållbar utveckling? I uppsatsen har det dock till viss del gjorts en avgränsning från den politiska diskussionen som ämnet öppnar för.

³ 3 kap. 3§ ABL

⁴ 7 kap. 47§ ABL och 8 kap. 41§ ABL

⁵ 3 kap. 1§ ABL

⁶ 4 kap. 1§ ABL

⁷ SOU 2004:104, *Att lära för en hållbar utveckling* och SOU 2002/03:122, *Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling*

⁸ Fördraget om Europeiska Unionen

⁹ FN:s Global Compact och OECD:s riktlinjer för multinationella företag

I uppsatsen har en avgränsning gjorts till att enbart diskutera minoritetsskyddet utifrån reglerna gällande vinstsyftet, generalklausulerna, verksamhetsföremålet och likhetsprincipen. En avgränsning har således gjorts från det flertalet övriga regler som skyddar minoriteten i ABL.¹⁰

1.4 Disposition

Uppsatsen består av totalt sju kapitel, inklusive det inledande kapitlet. I detta avsnitt klargörs det hur den fortsatta dispositionen i uppsatsen ser ut för att förenkla läsandet.

Kapitel 2 behandlar begreppet hållbarhetsutveckling och beskriver innebörden av begreppet, för att skapa en bild av vad hållbarhetsutveckling innebär och hur detta kan komma att utvecklas i framtiden.

I *kapitel 3* redogörs för aktiebolag och ABL i ett mer övergripande perspektiv för att ge läsaren en god överblick över hur regleringen ser ut och hur det har sett ut bakåt i tiden.

I *kapitel 4* presenteras hur aktiebolagets syfte ser ut, hur det är utformat och dess betydelse utifrån lagtext, förarbeten och doktrin.

Kapitel 5 tar syfte på en mer analytisk tolkning av vinstsyftet, där teori kopplade till hållbarhetsutveckling och vinstsyftet framställs och det förs en diskussion gällande aktiebolaget som en ekonomisk sammanslutning.

I *kapitel 6* görs en framställning av minoritetsskyddet och de regler som skyddar minoriteten för att skapa en förståelse för hur minoriteten skyddas av lagen och reglerna har tolkats av domstolarna.

Avslutningsvis görs i *kapitel 7* en sammanfattning av vad som sagt i uppsatsen och egna tankegångar i ämnet knyts samman för att bilda en analytisk avrundning.

¹⁰ Till exempel 7 kap. 2§ ABL, 7 kap. 26§ ABL, 10 kap. 21§ ABL osv.

2. Hållbarhetsutveckling

Detta kapitel belyser begreppet hållbarhetsutveckling för att ge läsaren en ökad kunskap om vad begreppet egentligen innebär och hur det används i olika sammanhang.

2.1 Inledning

Det går inte att förneka att människans leverne påverkar världen som vi alla lever i. Konsumtion och resor har blivit en del av vardagen och det är såklart faktorer som öppnar för en rad möjligheter, men dessa möjligheter har också ett pris. I många fall är priset väldigt dyrt och det är miljön och människor i mindre utvecklade länder som får betala.¹¹

I media har det blivit väldigt uppmärksammat med miljön och det kommer ständigt nya rapporter om hur naturen far illa av människans agerande. Mitt intryck är att det växt fram en ökad medvetenhet gällande vad som är bra och dåligt för miljön och våra medmänniskor på andra ställen i världen. Det har blivit lättare för konsumenter att välja ett miljövänligt eller medmänskligt alternativ då det förekommer allt mer rättvisemärkta varor, som syftar till att garantera att producenterna i tredje världen får skälig ersättning, och ekologisk produkter, som tar fasta på att produktion har skett med en så liten påverkan på natur och omgivning som möjligt. Det har även blivit väldigt populärt att källsortera och att leva med ett mer, så kallat, grönt tänkande. Även företagen synes ta ett ökat ansvar och allt fler tar avstånd från produktion som innefattar barnarbete eller produktionsmetoder som har en allt för stor inverkan på miljön. I slutändan handlar det om att vi alla bör fundera på vår påverkan på miljön och omvärlden för att kunna ge våra barn, barnbarn och barnbarnsbarn en möjlighet till att uppleva samma värld som vi lever i idag och det är ett faktum som vi alla är medvetna om. Mitt samlade intryck är alltså att det går att se en strävan efter en hållbar utveckling i samhället.

Frågan är hur den höga standard som människan har vant sig vid ska kunna upprätthållas utan att något eller någon annan tar skada och det är även ett väldigt politiskt laddat ämne. I denna uppsats är det dock inte, som tidigare påpekats, den politiska aspekten som

¹¹ SOU 2002/03: 122, *Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling*, s.26

6 Kan aktiebolagets vinstsyfte förenas med en hållbar utveckling?

är den viktigaste, utan fokus är snarare av en mer aktiebolagsrättslig karaktär. Det är dock svårt att helt utesluta en mer allmängiltig diskussion då den påverkar hela marknaden, såväl som företag och konsumenter.

2.2 Åtaganden mellan stater och av stater

Hållbar utveckling är ett begrepp som skapades i mitten på 1980 - talet av FN vid författandet av Brundtlandskommissionen, som tog fasta på miljö och utveckling.¹² Hållbar utveckling har som syfte att både se till dagens och framtidens behov och dess fulla definition lyder: ”...*samhällsutveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov.*”¹³ Det är inte bara miljön som är i fokus då det talas om en hållbar utveckling, utan det är hela samhället som innefattas av begreppet. Så till den miljömässiga aspekten ska även adderas de ekonomiska och sociala bitarna som är grunden för att samhället ska fungera.¹⁴ Eftersom så många länder delar på samma värld krävs det att det görs gemensamma aktioner för att åstadkomma en hållbar utveckling och världens länder har flera gånger mötts upp för att diskutera hur kommande generationers framtid ska säkras. Ett sådant möte ägde bland annat rum i Johannesburg år 2002 och i Göteborg år 2004 och det höga deltagandet från världens länder visar att det är ett ämne som intresserar många.¹⁵ Tanken bakom hållbarhetsutvecklingen ställer inte bara krav på världens alla länder, utan sträcker sig ner till individnivå där alla måste samverka för att dra sitt strå till stacken.¹⁶

I SOU 2004:104, *Att lära för en hållbar utveckling*, beskrivs att utbildning och lärande är viktiga grundsatser för att nå fram till en hållbar utveckling då utbildning ökar den ekonomiska välfärden, som i sin tur även kan komma att påverka miljön. På så vis har problemet angripits på en individnivå, där individer i samhället utbildas för att tillsammans sedan kunna bidra till en bättre värld.¹⁷

Det framhålls även i SOU 2004:104 att det är viktigt att företag runt om i världen tar sitt ansvar och inte verkar mot en hållbar utveckling. Det är exempelvis viktigt att bolag i sin verksamhet ser till att göra så liten inverkan på miljön som möjligt, inte påverkar miljön i en negativ bemärkelse och inte använder sig av arbetskraft som inte har rimliga arbetsvillkor. En hållbar utveckling existerar inte då ett företag väljer att gå mot dessa grundläggande principer.¹⁸

¹² SOU 2004:104, *Att lära för en hållbar utveckling*, s.10

¹³ SOU 2004:104, *Att lära för en hållbar utveckling*, s.10

¹⁴ SOU 2004:104, *Att lära för en hållbar utveckling*, s.10

¹⁵ SOU 2004:104, *Att lära för en hållbar utveckling*, s.32

¹⁶ SOU 2004:104, *Att lära för en hållbar utveckling*, s. 33

¹⁷ SOU 2004:104, *Att lära för en hållbar utveckling*, s.32

¹⁸ SOU 2004:104, *Att lära för en hållbar utveckling*, s.33

Det är alltså ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter som tillsammans ska påverka om framtiden blir hållbar. De olika parametrarna, som innefattas i begreppet hållbar utveckling är naturligtvis beroende av varandra. Det är svårt att uppnå en hög ekonomisk utveckling om inte den sociala och den miljömässiga utvecklingen är god. Dock är det också precis tvärtom, att det är svårt att uppnå en god social och miljömässig utveckling om inte ekonomin är bra. I SOU 2002/03:122, *Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling*, skriver utredaren att: ”En av de största utmaningarna i strävnan att uppnå en hållbar global utveckling är att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och negativ påverkan på miljö, naturresurser och människors hälsa.”¹⁹. Det påpekas även att det ofta är de fattiga som får betala för den överkonsumtion som råder i både rika och fattigare länder, genom att leva i miljöpåverkade områden och arbeta på arbetsplatser som inte uppfyller de grundläggande kraven.²⁰

2.2.1 Globalt Ansvar

Sveriges regering startade år 2002 ett projekt under namnet Globalt Ansvar, som ska uppmana det svenska näringslivet att verka för de kriterier som går in under begreppet hållbar utveckling. Projektet bygger till stor del på principer som har utvecklats av FN.²¹ Det är tio frivilliga principer som näringslivet kan välja att följa för att skapa en bättre värld att leva i, dessa går under benämningen Global Compact och berör mänskliga rättigheter, miljömässiga aspekter, arbetsvillkor och korruption; dessa fyra områden ligger till grund för att en hållbar utveckling ska fungera. De tio principerna presenteras nedan:

Mänskliga rättigheter

Princip 1. Företagen ombeds att stödja och respektera skydd för internationella mänskliga rättigheter inom den sfär som de kan påverka; och

Princip 2. försäkra sig om att deras eget företag inte är delaktigt i brott mot mänskliga rättigheter.

Arbetsvillkor

Princip 3. Företagen ombeds att upprätthålla föreningsfrihet och erkänna rätten till kollektiva förhandlingar;

Princip 4. avskaffa alla former av tvångsarbete;

Princip 5. avskaffa barnarbete; och

Princip 6. inte diskriminera vid anställning och yrkesutövning.

Miljö

Princip 7. Företag ombeds att stödja förebyggande åtgärder för att motverka miljöproblem;

Princip 8. ta initiativ för att främja större miljömässigt ansvarstagande; och

Princip 9. uppmuntra utveckling och spridning av miljövänlig teknik.

¹⁹ SOU 2002/03: 122, *Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling*, s. 26

²⁰ SOU 2002/03: 122, *Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling*, s. 26

²¹ SOU 2002/03: 122, *Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling*, s. 57

8 Kan aktiebolagets vinstsyfte förenas med en hållbar utveckling?

Korruption

Princip 10. Arbeta mot alla former av korruption, inklusive utpressning och bestickning.²²

Taxell skriver att det är viktigt att inte glömma att Sverige och de övriga nordiska länderna i stort sett redan uppfyller kraven som ställs ovan sedan en lång tid tillbaka. Däremot glömmet eller bortser dock en del svenska företag från principerna om en hållbar utveckling då de har verksamhet även på utländska marknader. Regelverket är därför främst utvecklat för multinationella företag.²³

Projektet Globalt Ansvar bygger även på riktlinjer som OECD har utfärdat, då den har gjort en guide som företag bör agera enligt.²⁴ Riktlinjerna har utvecklats av 39 olika regeringar som tillsammans står för 85 procent av världens multinationella företag.²⁵ På den multinationella marknaden anser den att företag ska ta hänsyn till vad som gäller i de länder där verksamheten bedrivs och även se till vilka åsikter som finns hos de berörda parterna. OECD har även tagit fram en allmän policy där miljön benämns i ett tidigt stadium: ”*bidra till en ekonomisk, social och miljömässig utveckling i syfte att uppnå en hållbar utveckling.*”²⁶

Det är alltså en hållbar utveckling som hela tiden återkommer som en gemensam punkt som eftersträvas av länder över hela världen.

2.2.2 Fördraget om Europeiska Unionen

Enligt 3 art. 3p. i Fördraget om Europeiska Unionen ska:

Unionen ska upprätta en inre marknad. **Unionen ska verka för en hållbar utveckling i Europa som bygger på välavvägd ekonomisk tillväxt** och på prisstabilitet, på en social marknadsekonomi med hög konkurrenskraft där full sysselsättning och sociala framsteg eftersträvas, **samt på en hög miljöskyddsnivå och en bättre miljö.** Den ska främja vetenskapliga och tekniska framsteg.²⁷

Som det går att se av punkten ovan har det tagits fasta på en hållbar utveckling i EU-fördraget och denna punkt tillsammans med övriga punkter och artiklar i fördraget bildar en utgångspunkt för att medlemsstaterna i framtiden ska uppnå sina gemensamma mål. Det är såklart ett viktigt ställningstagande av EU att poängtera att den hållbara utvecklingen ska vara ett övergripande mål för medlemsländerna.

Formuleringen kan verka något vag, enligt min mening, och det blir troligtvis i praktiken upp till varje land att själv avgöra vad punkten egentligen ska innebära.

²² Regeringskansliet, FN:s *Global Compact*

²³ Taxell, Christoffer, *Selskabers samfundsansvar*, s. 485

²⁴ SOU 2002/03:122, *Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling*, s.57

²⁵ Utrikesdepartementet, *OECD: s riktlinjer för multinationella företag – en handbok*, s. 2

²⁶ 2 kap. 1 p., *OECD:s riktlinjer för multinationella företag*

²⁷ 3 art. 3 p. Fördraget om Europeiska Unionen

2.3 Interna åläggande för företag

Det finns flera regelverk och principer som utvecklats för att gynna en hållbar utveckling och som uppmanar näringslivet att ta sitt ansvar för samhället. Flera olika organisationer ligger bakom de olika begrepp som uppkommit i samband med utvecklingen och dessa olika begrepp är ofta nära besläktade och syftar till att stödja varandra. I detta avsnitt kommer det göras en översiktlig redogörelse för dessa.

2.3.1 Corporate Social Responsibility, CSR

Corporate Social Responsibility, CSR, definieras av EU som: *“A concept whereby companies integrate social and environmental concerns in their business operations and in their interaction with stakeholders on a voluntary basis.”*²⁸ Det är alltså fråga om att företagen frivilligt utvecklar en norm som ska följas inom företaget och där företagets etiska ställningstagande ska presenteras.²⁹ Det har blivit en mycket vanlig företeelse att bolag väljer att utforma sådana riktlinjer, där det beskrivs hur dess relation ska vara till olika intressenter inom och utom bolaget.³⁰ Denna form av kod för hur bolaget och dess involverade parter ska uppföra sig i olika etiska och miljömässiga situationer går ibland under benämningen Codes of Conduct och utvecklas alltså av företaget för att upprätthålla en god CSR.³¹

Svenska börsnoterade bolag är även förpliktigade att följa en del riktlinjer som finns stadgade i Svensk kod för bolagsstyrning, Koden, där det bland annat står att det i styrelsens uppgifter ingår att: *”... se till att erforderliga etiska riktlinjer fastställs för bolagets uppträdande...”*.³² Detta kan många gånger ta sig uttryck som CSR.³³

Det ställs således krav på börsnoterade företag att det ska finnas riktlinjer som berättar hur bolaget ska arbeta för att uppfylla sitt samhällsansvar. I övrigt är det på bolagets eget initiativ som CSR utvecklas, vilket jag anser visar på att bolaget är medveten om de etiska aspekterna. Frågan är om dessa formuleringar har en viktig funktion för samhällsutvecklingen eller om det bara är fina ord som låter bra. Jag vill påstå att det är av största vikt att ett företags ställningstagande faktiskt även verkställs i praktiken, detta inte minst för att inte verka missvisande gentemot aktieägare och konsumenter.

2.4 Slutsats och diskussion

Som det har redogjorts för i ovanstående avsnitt så riktas det alltså krav på bolag gällande en hållbar utveckling både externt och internt. Externt i form av riktlinjer, dels från

²⁸ Taxell, s. 484

²⁹ Sandström, Torsten, *Svensk aktiebolagsrätt*, Norstedts Juridik AB, Vällingby 2009, s.262

³⁰ Sandström 2009, s.262

³¹ Taxell, s.486

³² 3§ 1 p. Svensk kod för bolagsstyrning

³³ Sandström 2009, s.262

10 Kan aktiebolagets vinstsyfte förenas med en hållbar utveckling?

internationella organisationer, som har skapats mellan stater och dels från svenska staten. Det blir också allt vanligare att bolaget självmant sätter upp ett krav internt som visar företagets medvetenhet och engagemang för att bidra till att skapa en hållbar utveckling.

Trots att riktlinjerna gällande hållbarhetsutveckling inte nödvändigtvis är ett lagstadgat krav, anser jag ändå att många företag väljer att rätta sig efter dessa för att undvika situationer som kan få det att hamna i dålig dager. På så sätt anser jag att riktlinjer, från stora och allmänt erkända organisationer som FN och OECD, får en genomslagskraft bland företag runt om i hela världen och på så vis ändå uppfyller en funktion. Det ska heller inte förglömmas att riktlinjer av den här typen kan tänkas ha implementerats i lagstiftningen i många stater och på så vis blivit tvingande för bolagen.

Att bolagen själv arbetar för att utforma en mall för att kunna bidra med en hållbar utveckling är något som jag ser som positivt. Det finns dock, som tidigare nämnts, en risk för att bolaget inte verkställer de samhällsansvarstagande formuleringar som det utvecklats. Att ha gjort ett samhällsansvarligt ställningstagande på pappret och sedan inte uppfylla detta, är något som troligtvis existerar ute bland företag och det kan vara missvisande för både aktieägare och konsumenter.

Enligt min mening är det mest effektiva sättet att få ett bolag att verka för en hållbar utveckling, troligtvis, att det ställs ett krav på bolaget riktat från aktieägare och konsumenter. Ett stort bolag är i behov av sina aktieägare och utan konsumenter så fallerar ofta hela verksamheten, vilket får vilket bolag som helst att agera för sin överlevnad.

3. Aktiebolagsformens framväxt och reglering

I detta avsnitt presenteras en övergripande beskrivning av hur aktiebolagsformens roll i samhället ser ut och hur ABL har utvecklats över tiden för att ge läsaren en ökad förståelse för det moderna aktiebolaget.

I Sverige finns det idag cirka 310 000 aktiebolag och av dessa är ungefär 1300 publika bolag.³⁴ Alla dessa aktiebolag, oavsett storlek, förhåller sig till en och samma lag, ABL, som reglerar allt från grundprinciper till detaljerade regler för viss typ av verksamhet eller en viss typ av transaktion. Trots den övergripande majoriteten av privata bolag är ABL ändå mest utvecklad för bolag som är publika och som har många aktieägare.³⁵

Sveriges första ABL skapades redan år 1848, men det går att skönja spår av det som skulle komma att bli ett aktiebolag längre bak i historien än så.³⁶ Från att den första ABL skapades så har den förnyats fem gånger; 1895, 1910, 1944, 1975 och 2005.³⁷ Förändringen av ABL under de dryga 200 år som den har funnits är förstås ett resultat av att samhället i stort har förändrats under denna period, inte minst ekonomiskt och politiskt.³⁸

Aktiebolaget som bolagsform har många fördelar som gör att det blivit så populärt att driva aktiebolag framför andra bolagsformer som finns på marknaden. En fördel och som även är ett av aktiebolagets främsta kännetecken är att aktieägarna har ett begränsat ansvar och en aktieägare riskerar endast att bli av med det egna satsade kapitalet. Andra kännetecken för ett aktiebolag är att bolaget är en juridisk person, att det måste finnas en beslutsorganisation, att det krävs majoritetsbeslut och att aktiebolaget har en viss form av självständighet. Även att det måste finnas ett verksamhetsföremål och syfte är viktiga principer som kännetecknar aktiebolaget.³⁹

³⁴ Sandström 2009, s.57

³⁵ Sandström 2009, s.56

³⁶ Sandström 2009, s.35

³⁷ Sandström 2009, s.35

³⁸ Sandström 2009, s. 35

³⁹ Moberg, Krister, *Bolagsrevisorn*, Norstedts Juridik AB, Stockholm 2003, s.22

12 Kan aktiebolagets vinstsyfte förenas med en hållbar utveckling?

De regleringar från ABL som belyses i denna uppsats har inte genomgått några större förändringar mellan 1975 års ABL och nuvarande lag.

3.1 Historisk tillbakablick

ABL har alltså sitt ursprung långt tillbaka i historien, precis som många andra lagtexter. Under medeltiden växte det fram ett behov av en ny företagsform, en anledning till detta var den allt mer ökande handeln mellan länder som tilltog under medeltidens senare del. Samhället var på den tiden väldigt skyddande av den egna försörjningen och det fanns flera handelshinder att ta sig över för den som ville prova lyckan utanför den egna marknaden.⁴⁰

Kyrkan och kristendomen förespråkade kroppsligt arbete och utvecklingen hölls tillbaka, men efterhand började det dyka upp grupper som vågade gå emot kyrkans synsätt. Fram växte ett mer kritiskt tänkande och ett mer upplyst samhälle. Detta ledde till nya redovisningsmetoder och en utveckling av lönearbetet.⁴¹

Kritiken mot den handelsbromsande normen ökade under 1700-talet och begrepp som konkurrensfrihet, avtalsfrihet och etableringsfrihet uppkom. Religiösa och traditionella anhängare samt skråväsendet verkade fortfarande hämmande på den industriella utvecklingen. Storbritannien blev först ut att avskaffa handelshindren och införa ett fritt näringsliv år 1707.⁴²

Den industriella revolutionen, där mänskligt arbete i viss mån ersattes med fabriker och maskiner, skedde över hela Europa. Dock var det skillnad på olika länder när och hur fort förändringarna skedde. Sverige var förhållandevis sena i den industriella utvecklingen, som skedde under andra halvan av 1800-talet, men när utvecklingen väl tog fart så skedde allt mycket snabbt. Näringsfrihet i Sverige infördes 1864 och det var starten för det svenska näringslivet.⁴³

3.2 ABL s utveckling över tiden

Sveriges första ABL skapades alltså redan år 1848, dock så anses 1895 års upplaga som den första moderna ABL i Sverige. Denna var inspirerad av tysk lag. Lagen innefattade då 81 paragrafer, vilket var en betydande ökning jämfört med den första ABL från år 1848.⁴⁴ Antalet paragrafer som var tvingande ökade också och många av de regler som

⁴⁰ Sandström 2009, s.35

⁴¹ Sandström 2009, s.36

⁴² Sandström 2009, s.37

⁴³ Sandström 2009, s.38

⁴⁴ Sandström 2009, s.46

går att finna i dagens ABL går att finna redan i denna upplaga, bland annat tillkom regler om revision, aktiekapital och bolagsstämma.⁴⁵

Aktiebolagsformen blev alltmer populär och med det växte ett ökat tryck på ABL, i och med det utvecklades det en ny lagstiftning år 1910. De mest omfattande förändringarna gjordes inom områden som kapitalskydd, förvaltning och verkställighet, avveckling av aktiebolag och godtrosförvärv av aktier.⁴⁶

Som följd av en orolig ekonomisk marknad under 1930-talet uppkom ett behov av en ny, mer detaljerad lagstiftning. Denna kom till uttryck i 1944 års ABL. Bland annat infördes minoritetsskyddsregler och regler gällande bolagets bundna kapital. Som en reaktion på den väldigt detaljerade ABL så blev nästkommande, 1975 års ABL, betydligt mer kortfattad, för att istället överlämna mer åt hur lagen tillämpas i rättsfall. Dock har den nuvarande ABL som kom år 2005 återgått till att innefatta en mer detaljerad beskrivning.⁴⁷

Precis som det går att se historiskt så utvecklas marknaden hela tiden och i takt med att svenska aktiebolag blir allt mer utlandsbundna så anser jag att det troligtvis kommer att behöva göras en förnyad version av nuvarande lagstiftning, som är mer anpassad till en utländsk marknad, i framtiden.

⁴⁵ Sandström 2009, s. 46

⁴⁶ Sandström 2009, s. 48

⁴⁷ Sandström 2009, s. 51

4. Vinstsyftet i ABL

I detta kapitel behandlas vinstsyftet, det redogörs för vinstsyftets utformning och funktion i form av minoritetsskydd, dessutom presenteras den lagstiftning som utvecklats för bolag utan vinstsyfte.

Då ett aktiebolag har som syfte att generera vinst som ska fördelas mellan aktieägarna kallas detta för vinstsyfte. Vinstsyftet är den absolut vanligaste ändamålet bland de svenska aktiebolagen.⁴⁸ Det är inte heller speciellt häpnadsväckande då aktieägarna kan förväntas vilja ha avkastning på det kapital som de har investerat i bolaget.

Tillsammans med likhetsprincipen, generalklausulerna och verksamhetsföremålet bygger vinstsyftet upp en sköld som ska skydda aktieägarna mot bolagsorganens beslut och begränsa bolagsorganens handlingsfrihet.⁴⁹ Vinstsyftet är alltså en del av minoritetsskyddet, som presenteras i sin helhet senare i uppsatsen.

4.1 Syftets utformning

Verksamhetens syfte presenteras i 3 kap. 3§ ABL och är formulerat på följande vis:

Om bolagets verksamhet helt eller delvis skall ha ett annat syfte än att ge vinst till fördelning mellan aktieägarna, skall detta anges i bolagsordningen. I så fall skall det också anges hur bolagets vinst och behållna tillgångar vid bolagets likvidation skall användas.⁵⁰

Huvudregeln är således att aktiebolag drivs med ett vinstsyfte, men lagstiftningen är utformad så att den möjliggör även andra typer av ändamål. Även om det inte är ett måste, så är vinstsyfte såsom påpekats, det verksamhetssyfte som är det dominerande bland svenska aktiebolag.⁵¹

⁴⁸ Sandström, Torsten, *Svensk aktiebolagsrätt*, Norstedts Juridik AB, Stockholm 2006, s.21

⁴⁹ Af Sandberg, Catarina, *Aktiebolagsrätten*, Studentlitteratur, Polen 2007, s.133

⁵⁰ 3 kap. 3§ ABL

⁵¹ Sandström 2009, s. 21

16 Kan aktiebolagets vinstsyfte förenas med en hållbar utveckling?

I förarbeten till 1975 års ABL beskrivs hur lagstiftaren har resonerat kring verksamhetens syfte.⁵² Huvudregeln är, precis som beskrivits ovan, att företaget ska drivas för att generera vinst till aktieägarna och fördelas mellan dem. Det kan dock beslutas att verksamheten kan bedrivas med ett annat syfte, till exempel att för aktieägarnas räkning köpa och sälja varor. Det bestämda syftet behöver inte heller nödvändigtvis innefatta vinst åt aktieägarna.⁵³ Vid författandet av propositionen har lagstiftaren haft följande tankegång:

Men syftet kan också vara att gynna andra intressen än aktieägarnas. Det kan vara politiskt, vetenskapligt, kulturellt, välgörande etc. Syftet kan också vara blandat så att t.ex. viss del av uppkommande vinst skall användas för understödjande av ideellt ändamål, medan vinsten i övrigt tillkommer aktieägarna.⁵⁴

I förarbetena har tanken alltså varit att det ska vara möjligt att driva ett bolag som inte har som syfte att ge vinst till aktieägarna, utan som istället syftar till att gynna, exempelvis, ett välgörande ändamål. Att driva ett bolag som gynnar en hållbar utveckling skulle kunna ses som att bolaget fyller ett välgörande syfte eller möjligtvis gå in under den et cetera - post som står med i propositionen. Det står dock inte att avsikten med bestämmelsen är att vinsten ska förbises, utan det är snarare fördelningen av vinsten som kan ske till ett annat ändamål än till aktieägarna.

Jag delar således Bergström och Samuelsson åsikt, då de anger att 3 kap 3§ ABL troligtvis inte syftar till att ta bort vinstsyftet, men att vinsten däremot kan fördelas annorlunda. Det skulle innebära att någon annan istället för aktieägarna får motta vinsten.⁵⁵

4.2 Vinstsyftet som minoritetsskydd

Vinstsyftet är alltså en del av minoritetsskyddet och ska verka för att skydda aktieägarna mot att bolagsledningen använder bolagets kapital till aktiviteter som är till nackdel för aktieägarna.⁵⁶ Vinstsyftet sätter då upp en gräns för vilken typ av rättshandlingar som får lov att göras och vilka som är otillåtna i bolaget.

Av 7 kap. 50§ ABL följer:

Om ett bolagsstämmobeslut inte har kommit till i behörig ordning eller på annat sätt strider mot denna lag, tillämplig lag mot årsredovisning eller bolagsordningen, får en aktieägare,

⁵² Prop. 2004/05:85, *Ny aktiebolagslag*, hänvisar till i Prop. 1975:103, *Regeringens proposition med förslag till ny aktiebolagslag, m.m.*, s.476. Nuvarande 3 kap. 3§ ABL, gällande verksamhetens syfte, behandlades under 12kap. 1§ 3st i dåvarande ABL.

⁵³ Prop. 1975:103, *Regeringens proposition med förslag till ny aktiebolagslag, m.m.*, s.476

⁵⁴ Prop. 1975:103, *Regeringens proposition med förslag till ny aktiebolagslag, m.m.*, s.476

⁵⁵ Bergström, Claes & Samuelsson, Per, *Aktiebolagets grundproblem*, Norstedts Juridik AB, Vällingby 2009

⁵⁶ Af Sandberg, s.136

styrelsen, en styrelseledamot eller den verkställande direktören föra talan mot bolaget vid allmän domstol om att beslutet skall upphävas eller ändras.⁵⁷

I 8 kap. 42§ ABL framgår det:

Om styrelsen eller en särskild firmatecknare har företagit en rättshandling för bolaget och då har handlat i strid med bestämmelserna i denna lag om bolagsorganens behörighet, gäller rättshandlingen inte mot bolaget.⁵⁸

Vidare följer i 8 kap. 42§ ABL:

En rättshandling gäller inte heller mot bolaget om styrelsen, den verkställande direktören eller en särskild firmatecknare har överskridit sin befogenhet och bolaget visar att motparten insåg eller bort inse befogenhetsöverskridandet.⁵⁹

Fattas ett beslut i strid mot vinstsyftet kan detta alltså bli angripet av aktieägarna och ogiltigförklaras mot tredje man om denne varit medveten om att handlingen stred mot bolagets syfte.⁶⁰

Det är inte tillåtet för ledningen att satsa på projekt som inte förväntas att vara vinstgenererande, även om projektet hade varit intressant ur andra perspektiv.⁶¹ Vinstsyftet får dock inte verka så begränsande på bolagets styrelse att den inte kan agera i sin roll som förvaltare, styrelsen måste alltså ges en viss möjlighet att ta riskfyllda beslut. Vikten ligger mer i att beslut som helt uppenbart inte gagnar bolagets intresse, varken på kort eller lång sikt, ska kunna klandras av aktieägare.⁶²

Jag kan inte se en tydlig gräns mellan vad som är tillåtet och otillåtet, utifrån ett vinstsyftesperspektiv. Det skulle kunna innebära att det är svårt för en aktieägare att visa på att ett beslut strider mot vinstsyftet, om det inte är en mycket grov överträdelse som skett. Dock hindras i alla fall grova överträdelser av vinstsyftet att ske utan att det kan få en rättslig verkan.

Det ska också poängteras att beslut som strider mot vinstsyftet kan fattas om samtliga aktieägare samtycker, då minoritetsskyddet ju inte behövs. Och det är även krav på samtliga aktieägares samtycke om vinstsyftet ska ändras i bolagsordningen och fördelas till andra ändamål än till aktieägarna.⁶³

⁵⁷ 7 kap. 50§ ABL

⁵⁸ 8 kap. 42§ ABL

⁵⁹ 8 kap. 42§ ABL

⁶⁰ Sandström 2009, s.20

⁶¹ Af Sandberg, s.136

⁶² Af Sandberg, s.137

⁶³ 7 kap. 43§ ABL

4.3 Aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning

I 32 kap. ABL, som började gälla från och med den 1 januari år 2006, har lagstiftaren infört särskilda regleringar för bolag som vill begränsa vinstutdelningsmöjligheterna, för att förhindra att alltför stor del av vinsten ska kunna lämna bolaget i form av vinstutdelning till aktieägarna.

Lagstiftningen innebär att utdelning och annan värdeöverföring, mellan en årsstämma och nästkommande årsstämma, inte hade fått överstiga räntan av det kapital som aktieägarna tillfört bolaget vid betalning av aktier. Räntan skulle motsvara statslåneräntan + en procentenhet.⁶⁴

Vidare skulle en likvidation av bolaget innebära att aktieägarna får tillbaka det kapital som de tillfört bolaget vid betalning av aktier och den utdelning som de har rätt till, efter att eventuella skulder har betalats. Överskottet efter skuldbetalning och aktieägarnas del ska gå till andra aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning. Dessa bolag ska finnas med i bolagsordningen hos det likviderande bolaget alternativt ska överskottet gå till Allmänna arvsfonden.⁶⁵

Lagstiftningen innehåller också krav på att revisorn vid revision särskilt ska granska att olagliga värdeöverföringar inte har skett⁶⁶ och att det ska vara möjligt för en Allmän domstol att försätta bolaget i tvångslikvidation om en olaglig värdeöverföring upptäcks.⁶⁷

I 32 kap. 15§ ABL står det: *"I ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning får inte beslutas att bolaget inte längre skall vara ett bolag med särskild vinstutdelningsbegränsning."*⁶⁸ Enligt Prop. 2004/05:178, *Aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning*, är det en viktig skillnad gentemot bolag som enbart drivs med ett annat syfte än vinst:

Visserligen kan ett aktiebolag i bolagsordningen skriva in att bolaget skall ha ett annat syfte än att bereda aktieägarna vinst (se 3 kap. 3 § nya aktiebolagslagen). En sådan bestämmelse hindrar emellertid inte att bolaget i framtiden används för att ge vinst åt aktieägarna. Aktieägarna kan ändra bolagsordningen eller, om de är ense, bortse från dess bestämmelse.⁶⁹

I ett samhälle där offentlig verksamhet i allt större omfattning privatiseras, så kan problem uppstå då offentligfinansierad verksamhet drivs med ett kommersiellt syfte. Det är främst verksamheter inom områden som vård, skola och omsorg som ligger till grund för lagstiftningen.⁷⁰

⁶⁴ 32 kap. 5§ ABL

⁶⁵ 32 kap. 14§ ABL

⁶⁶ 32 kap. 3§ ABL

⁶⁷ 32 kap. 13§ ABL

⁶⁸ 32 kap. 15§ ABL

⁶⁹ Prop. 2004/05:178, *Aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning*, s. 20

⁷⁰ Prop. 2004/05:178, *Aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning*, s.17

Genom att driva ett bolag med särskild vinstutdelningsbegränsning skyddas bolaget från att alltför mycket kapital delas ut till aktieägarna. För verksamhet som bygger på offentliga bidrag anser jag att vinstutdelningsbegränsningen kan vara ett bra sätt att försäkra att bidragen inte lämnar företaget. För bolag som inte uppfyller en form av offentlig service ser jag inte det som en nödvändighet att tillämpa 32 kap. ABL, då jag anser att aktieägarna bör kunna påverka bolaget som de är ägare i.

5. Analys av vinstsyftet

I detta kapitel görs det en redogörelse för teorier kopplade till hållbar utveckling och vinstsyftet och dessutom förs det en analytisk diskussion gällande aktiebolaget som en ekonomisk sammanslutning.

5.1 Teorier om styrning av aktiebolaget

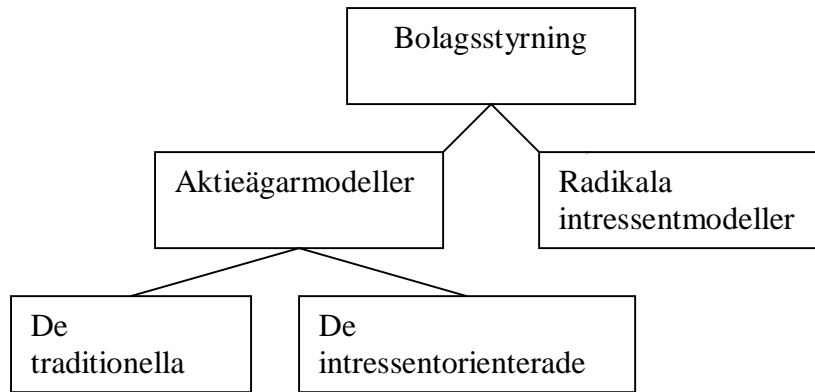
Som redogjorts för tidigare i uppsatsen är huvudregeln att aktiebolaget ska bereda vinst till sina aktieägare. Detta är en dispositiv regel som kan förändras genom att inskriva ändringen i bolagsordningen.⁷¹ Det är dock inte möjligt att ta bort vinstsyftet på så vis att företaget inte längre syftar till att gå med vinst, utan det är snarare så att det är möjligt att fördela vinsten så att den stödjer ett annat syfte än just aktieägarna.⁷²

Då ett bolag står inför ett beslutsfattande kan det använda sig av olika beslutsmodeller som ska ligga till grund för beslutet. Två av dessa är aktieägarmodellen och den radikala intressentmodellen. Aktieägarmodellen är i sin tur indelad i ytterligare två modeller; den traditionella och den intressentorienterade.⁷³

⁷¹ 3 kap. 3§ ABL

⁷² Bergström & Samuelsson, s.43 och se avsnitt 4.1

⁷³ Samuelsson, Per, *Konkurrerande modeller för bolagsstyrning*, s.5

Figur 1 Modeller för bolagsstyrning⁷⁴

5.1.1 Aktieägarmodeller

Det som kännetecknar aktieägarmodellerna är att de förespråkar att det mest effektiva, även ur en välfärdsskapande synvinkel, är att låta aktieägarna ta del av vinsten i bolaget. Modellen bygger alltså på att det är aktieägarens vinstintresse som ska utgöra grunden för ett beslutsfattande. Utgångspunkten för den traditionella aktieägarmodellen är att individens nytta kommer att leda till en ökad välfärd i samhället. Genom att varje aktieägare gynnas ekonomiskt av att vinst delas ut till aktieägarna, så kommer detta gynna samhället i stort. Då varje individ är ute efter att maximera sin egen nytta, kommer detta leda till en strävan av att effektivisera för att på så sätt inbringa än mer vinst. I det långa loppet kommer denna strävan att bidra till en högre välfärd i samhället, trots att det inte var individens målsättning från första början.⁷⁵

Den intressentorienterade aktieägarmodellen menar att det kan vara förenligt med vinstsyftet att även arbeta med andra kriterier vid sidan om.⁷⁶ Modellen menar snarare att genom att anta en ansvarstagande karaktär och satsa på vissa etiska aspekter så kommer det att resultera i en mer lönsam verksamhet. Det är således fortfarande vinsten som står i fokus som den huvudsakliga utgångspunkten, men vinsten blir större genom att företaget skapar sig ett gott rykte när det gäller sitt engagemang i etiska frågor. Enligt den intresseorienterade modellen är det alltså värdeskapande för företaget att ta sitt ansvar vid exempelvis produktion.⁷⁷

5.1.2 Radikala intressentmodeller

I den radikala intressentmodellen ses stora företag som en institution som ska verka för samhällets bästa. Företagen får i denna modell en mer betydande roll i samhället, där det är företagets skyldighet att verka för en högre välfärd, vilket ska prioriteras framför en

⁷⁴ Samuelsson, *Konkurrerande modeller för bolagsstyrning*, s.5

⁷⁵ Samuelsson, *Konkurrerande modeller för bolagsstyrning*, s. 13

⁷⁶ Samuelsson, *Konkurrerande modeller för bolagsstyrning*, s.5

⁷⁷ Samuelsson, *Konkurrerande modeller för bolagsstyrning*, s.14

hög vinst. Anhängarna till den radikala intressentmodellen menar att företagen besitter de resurser som behövs för att täcka igen de brister som förekommer runt om i samhället, i form av exempelvis fattigdom och miljöskador. Företagen är, enligt den radikala intressentmodellen, skyldiga samhället att bidra med resurser även om det skulle innebära att vinstsyftet kommer i andra hand.⁷⁸

5.2 Aktiebolaget som en ekonomisk sammanslutning

Alla bolag drivs med ett syfte, det vill säga att det ska finnas ett mål för vad verksamheten ska uppnå och hur eventuell vinst ska disponeras. Att aktiebolag drivs med vinstsyfte är normalfallet och det är det syfte som förutses om inget annat har angivits i bolagsordningen.⁷⁹ Det är ingen ny företeelse att aktiebolag främst ska drivas med vinstsyfte, tvärtom är det en sak som funnits med långt tillbaka i den svenska historien. Bergström och Samuelsson skriver att det redan i motiven till 1895 års lag nämns att det endast är vinst som är av intresse för aktieägaren.

Lika naturligt som det å ena sidan är, att aktieägaren, hvilken i regeln förvärfvat sin aktie allenast i syfte att bereda sig högsta möjliga afkastning af sitt kapital och derför också saknar annat intresse för bolagets angelägenheter än det, som har sin grund i berörda syfte...⁸⁰

Även om det är en formulering som har dryga hundra år på nacken, är den fortfarande av stor betydelse. Det är mycket troligt att majoriteten av världens alla aktieägare, även idag, har införskaffat sig aktien just i förhoppning om att det ska ge så mycket extra pengar i plånboken som bara är möjligt. Det ska också poängteras att ABL inte nämner något om att aktiebolaget ska ha något samhällsansvar. Företag ute i näringslivet styrs inte bara av ABL, utan det finns även andra lagar och riktlinjer som ger företagen förpliktelser, men grundprincipen är att bolaget ska generera vinst åt sina aktieägare. Att verksamhetens syfte då kan påverkas på så vis att ett vinstsyfte förbises och istället sätter fokus på att driva ett företag med exempelvis miljöfokus kan få konsekvenser på aktiebolagsformen. Om antagandet är att aktieägaren är ute efter så stor ekonomisk vinst som möjligt då den investerar i aktier, kommer ett bolag utan vinstsyfte inte locka till sig lika stor del av människor som är beredda att satsa sina pengar i bolaget. Detta då det inte finns något som säger att aktieägaren kommer att få sin investering tillbaka. Detsamma gäller för bolagets borgenärer, då dessa ser en fördel i att ha ett välpreciserat syfte med verksamheten, då de ska göra en kreditbedömning av företaget.⁸¹ Således är det alltså en fördel för bolag med vinstsyfte vid kapitalanskaffning, både från aktieägare eller borgenärer.

⁷⁸ Samuelsson, *Konkurrerande modeller för bolagsstyrning*, s.16

⁷⁹ 3 kap 3 § ABL

⁸⁰ Bergström & Samuelsson, s.43

⁸¹ Bergström & Samuelsson, s.43

24 Kan aktiebolagets vinstsyfte förenas med en hållbar utveckling?

Hela grundidén med att bilda ett aktiebolag måste från första början ha varit,⁸² och även idag vara, att samla flera aktieägare för att tillsammans skapa så goda förutsättningar som möjligt för att få avkastning på satsat kapital. Tanken är att det ska vara en ekonomisk sammanslutning som är skapad för en ekonomisk vinning.

Att verksamhetens syfte har en stor betydelse är av mycket stor vikt, då aktieägaren måste ha en säkerhet i att företaget den investerar pengar i kommer att förvalta dessa på ett så förmånligt sätt som möjligt, sett från ett aktieägarperspektiv. Om inte det finns garanti för att ett bolag ska drivas efter ett visst syfte, hade det förmodligen varit svårt att finna investerare och hela aktiebolagsformen som till stor del bygger på investeringar från utomstående hade riskerat att förlora sin attraktionskraft.

Det är också svårt att föreställa sig att ett bolag inte alls, för någons eller någots räkning, drivs med vinstfokus. För att en verksamhet ska kunna vara effektiv och fylla en mening, anser jag att det måste finnas en strävan efter att hela tiden kunna göra förbättringar. Om det inte finns ett driv efter att bolaget ska få en högre vinst, har jag svårt att se att verksamheten kommer att fungera på lång sikt.

Då ett aktiebolag istället bildas utan att syfta till att ge vinst åt aktieägarna, utan istället gynna andra ändamål, är det svårt att inte dra paralleller med en ren välgörenhetsorganisation som båda syftar till att ge kapital till ett välgörande ändamål. Det går att se en vinnig även från aktieägarnas sida med ett sådant bolag, då samhällsnyttan ökar kommer även den enskilda aktieägaren att vinna i det långa loppet, dock kommer vinsten vara svår att mäta rent ekonomiskt. För att ett bolag utan syfte att generera vinst till aktieägarna ska fungera, måste troligtvis dess aktieägare vara beredda att stå utan en ekonomisk vinst.

⁸² Se kap. 3

6. Minoritetsskyddet

I detta kapitel presenteras de regler i ABL som syftar till skydda minoriteten och det undersöks hur minoritetsskyddet tillämpas i praktiken.

Inom aktiebolagsformen är det framförallt majoritetskrav som gäller för att ett beslut ska gå igenom, även om kravet på majoritetens storlek kan variera mellan olika typer av beslutsfattande.⁸³ Att majoritetsprincipen tillämpas är kanske inte så konstigt då det får som en följd att den som äger flest aktier i bolaget också är den som får mest inflytande.⁸⁴ Vid sidan av majoritetsprincipen har lagstiftaren försökt att skydda minoriteten från att majoriteten utnyttjar sin position till bekostnad av minoritetens intresse.⁸⁵ Det kan dessutom kanske bli än viktigare med ett minoritetsskydd då det inte sällan synes vara så att det endast är några enstaka personer som tillsammans står som majoritetsägare i ett bolag, medan det finns gott om minoritetsägare. Det är alltså dessa fåtal personer som besitter makten att besluta om viktiga frågor och utan några minoritetsregler så hade dessa varit väldigt svåra att stoppa.

Minoritetsskyddet är, precis som det låter, till för att skydda minoriteten i ett aktiebolag från att majoriteten ska bestämma för mycket över företaget. Minoritetsskyddet finns därför som en bromskloss för motverka att en del beslut, som är ofördelaktiga för minoriteten, ska gå igenom. Då alla aktieägare är överens om ett beslut så uppkommer det naturligtvis aldrig något problem där minoritetsskyddet behövs, det är först när det uppkommer skilda meningar mellan minoritet och majoritet som dessa träder in som ett stöd för minoriteten att göra sig hörd.

Förutom att aktiebolaget måste ha ett syfte med sin verksamhet som måste följas så finns det flera andra regleringar i ABL som fungerar som ett skydd för eventuella minoritetsägare. Dessa presenteras i nästkommande avsnitt.

⁸³ Af Sandberg, s. 85

⁸⁴ Sandström 2009, s.194

⁸⁵ Sandström 2009, s.194

6.1 Generalklausulerna

Av 7 kap. 47§ ABL följer: ”Bolagsstämman får inte fatta ett beslut som är ägnat att ge en otillbörlig fördel åt en aktieägare eller någon annan till nackdel för bolaget eller någon annan aktieägare”⁸⁶ och av 8 kap. 41§ 1st ABL följer: ”Styrelsen eller någon annan ställföreträdare för bolaget får inte företa en rättshandling eller någon annan åtgärd som är ägnad att ge en otillbörlig fördel åt en aktieägare eller någon annan till nackdel för bolaget eller någon annan aktieägare.”⁸⁷ Dessa två paragrafer, som går under benämningen generalklausuler eller otillbörlighetsprinciperna, ger uttryck för aktieägarnas rätt att inte bli ofördelaktigt behandlade i förhållande till andra aktieägare eller någon annan.

Det blir avgörande för paragrafernas betydelse att titta på vad begreppet otillbörlig egentligen innefattar. I rättsfallet NJA 2000 s.404 har HD gjort en tolkning av begreppet. Majoritetsägaren i bolaget SWAB beslutar då att flytta hela bolagets verksamhet till ett av majoritetsägaren helägd dotterbolag, ScanAB. Ett beslut som är till nackdel för minoriteten S.C.. Styrelsen i SWAB, som tog beslutet om att flytta verksamheten, var dessutom identisk med styrelsen i ScanAB. S.C. har i egenskap av minoritetsägare ansett sig lidit skada av styrelsebeslutet om att förflytta all verksamhet från SWAB. I detta fall dömdes styrelseledamöterna till att betala skadestånd för att beslutet att flytta verksamheten från SWAB stridit mot otillbörlighetsprincipen.⁸⁸

NJA 2000 s.404 är ett mycket tydligt exempel på en situation där en handling, som i detta fall var en följd av ett styrelsebeslut, tydligt stridit mot generalklausulerna. Det måste naturligtvis ha inneburit en otillbörlig nackdel för S.C. att bolaget, som han var delägare i, plötsligt tömdes på allt av värde för att istället gå till majoritetsägarens helägda bolag.

Vad som egentligen innefattas i begreppet otillbörlig är en tolkningsfråga. Samuelsson skriver att:

En åtgärd som kan motiveras genom att den är till fördel för bolaget ur ekonomisk synvinkel kan inte anses strida mot otillbörlighetsrekvisitet. Det är uppenbart att vinstmaximeringsprincipen alltid skall väga tyngre än likhetsprincipen om valet står mellan att genomföra ett beslut som inte ger alla aktieägare samma rätt men som ökar värdet av samtliga aktierna i bolaget.⁸⁹

För att generalklausulerna och dess otillbörlighetsrekvisit ska vara gällande kan beslutet alltså inte ha varit till fördel för bolaget, utan det måste tvärtom ha haft en negativ inverkan på bolaget. Att reglerna kräver detta stänger många dörrar för dess användbarhet, men det finns ändå en bakgrund till kravet som är försvarbar. Ett beslut som varit till fördel för bolaget kommer att öka värdet på bolagets aktier, vilket då blir en

⁸⁶ 7 kap. 47§ ABL

⁸⁷ 8 kap. 41§ 1 st. ABL

⁸⁸ NJA 2000 s.404

⁸⁹ Samuelsson. *Den aktiebolagsrättsliga likhetsprincipen*, s. 99

fördel för alla aktieägare. Således blir följden av generalklausulerna att det vid varje beslutssituation ska vara uppfyllandet av vinstsyftet som varit styrande.⁹⁰

Till skillnad från likhetsprincipen, som tar sikte på alla aktiers lika rätt, sätter generalklausulerna snarare aktieägaren i fokus. Som går att utläsa av beteckningen generalklausuler är det paragrafer av stor betydelse för aktiebolagsrätten och verkar som ett skydd för minoriteten.

De båda generalklausulerna är de ganska lika i sina formuleringar; det handlar om beslut och rättshandlingar som inte får företas om det skulle resultera i en otillbörlig fördel eller nackdel för en aktieägare i förhållande till en annan. Det är viktigt att poängtera att lagtextens formulering gällande otillbörlighetsreglerna även innefattar beslut som ännu inte har verkställts, men som hade kunnat innebära en otillbörlig fördel.⁹¹

Som det klargjorts tidigare är det aktiernas värdeförändring som styr om ett handlande kan anses har varit otillbörligt. Har handlandet medfört att aktievärdet ökat eller stått oförändrat kan handlandet inte ha varit otillbörligt, då alla aktieägare har fått ta del av att aktievärdet ökat eller i vart fall ej lidit någon skada av att aktievärdet stått oförändrat. Generalklausulerna är således nära besläktade med vinstsyftet. Det är vinstsyftet som ska ligga till grund för beslutsfattande för att ett beslut inte ska gå i strid mot generalklausulerna och otillbörlighetsrequisitet. Om ett bolag inte drivs med ett vinstsyfte, blir det svårare att avgöra om ett beslut har stridit mot generalklausulerna också.

6.2 Verksamhetsföremålet

I likhet med de övriga minoritetsskyddsreglerna består minoritetsskyddet i hög grad av att bolaget måste följa vissa riktlinjer som sätts upp vid författandet av bolagsordningen. ”*Bolagsordningen ska ange... föremålet för bolagets verksamhet, angivet till sin art, ...*”.⁹² Angivet till sin art innebär att en viss bransch ska anges för verksamheten.⁹³

I domen från HD gällande fallet NJA 2000 s. 404 (som presenterats i föregående avsnitt) ansågs det att styrelsebeslutet om att flytta verksamheten från SWAB till ScanAB stred mot otillbörlighetsprincipen. Dessutom stred beslutet mot SWAB:s verksamhetsföremål då beslutet skulle leda till att verksamheten i SWAB lades ner, vilket inte gick i linje med verksamhetsföremålet vilket vara att bedriva ”...*bruksflyg och därmed tillhörig verksamhet...*”.⁹⁴

Det ställs krav på att ett aktiebolag ska ha ett syfte, likaså är det ett krav att ha ett verksamhetsföremål inskrivet i bolagsordningen. Med verksamhetsföremålet menas alltså

⁹⁰ Bergström & Samuelsson, s.152

⁹¹ Samuelsson, Per, *Den aktiebolagsrättsliga likhetsprincipen*, s. 93

⁹² 3 kap. 1 § 3 p. ABL

⁹³ Sandström 2009, s.74

⁹⁴ NJA 2000, s.404

den aktivitet som företaget ämnar bedriva inom en eller flera branscher.⁹⁵ Detta ska alltså sätta ramarna för vilken sorts verksamhet som bolaget får lov att bedriva. Till skillnad från verksamhetssyftet som alltså anger målet med verksamheten och hur eventuell vinst ska fördelas, anger verksamhetsföremålet en gräns för vilken typ av verksamhet som bolaget kan bedriva för att generera vinst.⁹⁶

Skulle ett beslut fattas av bolagsstämman i strid mot verksamhetsföremålet har aktieägare rätt att ifrågasätta beslutet och beslutet kan ogiltigförklaras.⁹⁷ Är det frågan om en rättshandling mot tredje man är det fullt möjligt att aktiebolaget kan göra denna ogiltigförklarad, detta om tredje man insett att bolaget stridit mot sitt verksamhetsföremål. Är det styrelse eller VD som gjort överträdelsen mot verksamhetsföremålet är handlingen dock giltig, oavsett god eller ond tro hos tredje man.⁹⁸ Det kan vara viktigt att från tredje mans sida att inte göra affärer med ett bolag som tydligt överskrider sina verksamhetsramar, då beslutet riskerar att bli ogiltigt om någon aktieägare motsätter sig beslutet.⁹⁹ Det är dock viktigt att belysa att det sällan förekommer detaljerade formuleringar gällande vilken typ av verksamhet som får bedrivas i bolaget och det kan då många gånger vara svårt att avgöra om ett beslut verkligen har stridit mot verksamhetsföremålet. Det är i praktiken därför så att det endast är när grova överträdanden har gjorts som besluten kan angripas av aktieägare.¹⁰⁰

Det förs diskussioner i de aktiebolagsrättsliga kretsarna huruvida verksamhetsföremålet ska vara formulerat. Som ett exempel på ett verksamhetsföremål tar Sandström upp: *”plasttillverkning och annan därmed jämförlig verksamhet”*,¹⁰¹ där formuleringen egentligen innebär att bolaget kan syssla med all form av plasttillverkning, vilket naturligtvis kan innefatta en mängd olika branscher. Jag kan se en risk i att en så övergripande formulering nästintill gör verksamhetsföremålet obetydligt då det egentligen inte sätter någon gräns för vilken eller vilka branscher som är godtagbara för bolaget. Det är dock ändå viktigt att ett bolag ges en viss form av möjlighet att utveckla sin verksamhet utan att det ska krävas att bolagsordningen måste ändras, så en alltför detaljerad verksamhetsbeskrivning är inte eftersträvt då det snarare hämmar verksamheten. Sandström skriver också att en verksamhetsbeskrivning ska *”... tolkas så att den omfattar aktiviteter som har ett naturligt samband med – eller backar upp – verksamheten...”*.¹⁰²

⁹⁵ Sandström 2009, s.20

⁹⁶ Sandström 2009, s.20

⁹⁷ 7 kap.50§ ABL

⁹⁸ 8 kap. 42§ 2st. ABL

⁹⁹ Sandström 2009, s.74

¹⁰⁰ Sandström 2009, s.20

¹⁰¹ Sandström 2009, s.20

¹⁰² Sandström 2009, s.75

Att det finns ett verksamhetsföremål i bolaget är ett skydd för aktieägarna. Det blir en form av försäkring för aktieägare att bolaget aktieägaren har investerat kapital i helt plötsligt inte ska kunna byta verksamhetsspår till något som aktieägaren inte är intresserad av eller som har en högre risk. Verksamhetsföremålet kan spela stor roll då det görs en koppling mellan detta och uppsatsämnet hållbarhetsutveckling. Då ledningen vill besluta om att verksamheten ska läggas om för att innefatta verksamhet inom en ny bransch, till stöd för en hållbar utveckling, kan minoriteten motsätta sig detta och hävda att det går mot verksamhetsföremålet.

6.3 Likhetsprincipen

Likhetsprincipen bygger på att *"Alla aktier har lika rätt i bolaget..."*¹⁰³ och likställer alltså alla aktier i bolaget. Denna grundprincip bygger på att alla aktier är lika värda och aktieägare som äger samma mängd aktier, ska alltså enligt likhetsprincipen, ha samma rätt mot bolaget.¹⁰⁴ Likhetsprincipen är en av grundpelarna i ABL och har så varit ända sedan lagens tillkomst, om då inte i uttrycklig lagtext så har principen i vart fall omnämnts i motiven till lagen.¹⁰⁵ Enligt Bergström & Samuelsson är det dock först i 1944 års ABL som likhetsprincipen kommer i uttryck i lagtexten, men tanken har som sagt funnits redan tidigare.¹⁰⁶ Tanken med likhetsprincipen är och har varit att aktieägare inte ska riskera att förlora satsade pengar för att värdet förflyttas till andra aktieägare eller försvinner från bolaget genom olagliga transaktioner, det är verksamheten i sig som ska innebära risken för aktieägaren.¹⁰⁷

NJA 1977 s. 393 exemplifierar tillämpningen av likhetsprincipen i verkligheten. Fallet handlar om en ekonomisk förening, HSB – föreningen, som uteslutit en av sina medlemmar då denna inte betalt in sin medlemsavgift. Även andra medlemmar har struntat i att betala in sin medlemsavgift, men utan att det har fått konsekvens i form av uteslutande från föreningen. Fallet gäller om beslutet gällande uteslutningen är giltigt. HD åberopade i fallet att beslutet stred mot likhetsprincipen och var således utan verkan. Uteslutningen var alltså ej gällande då det inte hade skett någon åtgärd för övriga medlemmar som inte hade betalt in medlemsavgiften.¹⁰⁸

Liksom de flesta av grundpelarna i ABL finns det möjligheter till undantag från likhetsprincipen. För att det ska vara möjligt måste dock undantagen skrivas in i bolagsordningen. Det är dock inte tillåtet att införa alltför omfattande begränsningar och

¹⁰³ 4 kap. 1§ ABL

¹⁰⁴ Sandström 2009, s. 21

¹⁰⁵ Bergström & Samuelsson, s.54

¹⁰⁶ Bergström & Samuelsson, s.55

¹⁰⁷ Bergström & Samuelsson, s.55

¹⁰⁸ NJA 1977 s. 393

skillnader mellan aktier. Alla aktier måste ges rätt att vara med under bolagsstämman och rätten att klandra bolagsstämmobeslut får inte heller berövas aktien.¹⁰⁹

Bolaget kan alltså besluta om att det ska finnas aktier med olika rätt, både med till exempel olika rätt till utdelning och aktier med olika röstvärde. Alla aktieägare har inte samma intressen eller samma ambition och engagemang att delta i bolaget. En del vill bara att bolaget, utan aktieägarens deltagande, ska förvalta dennes investerade kapital så bra som möjligt medan andra vill vara en del av bolagets beslut och själv kunna påverka hur bolaget ska agera. För att locka till sig aktieägare av de olika slagen kan bolaget behöva använda sig av aktier med olika värde som lockbete.

Genom att införa aktier med olika rätt till utdelning är förhoppningen att lättare kunna attrahera investerare att bli aktieägare i bolaget. Detta aktieslag, som brukar gå under beteckningen preferensaktier, kan exempelvis ge dess ägare förtur till vinstutdelning eller förtur till likvid vid bolagets avveckling. Dessutom är det vanligt att det finns inskrivet att preferensaktien ger ägaren utdelning även ackumulativt, det vill säga bakåt i tiden, för år då bolaget inte gått med någon vinst alls.¹¹⁰ En situation som kan vara väldigt fördelaktigt för innehavaren då ett bolag lyckats gå med vinst efter några förlustår. Det är även ett faktum att preferensaktier ofta utges i dåliga tider, då bolaget är i behov av kapital och det är svårt att hitta någon som är villig att investera i bolaget. Att då erbjuda förtur till utdelning kan många gånger vara ett tomt löfte, då det nästan är förutsebart att bolaget inte kommer att gå med vinst det närmsta året. Genom att erbjuda ackumulativ utdelning innebär det en större chans att hitta investerare, som nu har möjligheten att få utdelning för år som gått dåligt längre fram i tiden.

Det är en vanlig företeelse att det finns inskrivet i bolagsordningen att det förekommer aktier med olika röststyrka, åtminstone i Sverige där cirka 50 procent av svenska börsbolag har denna typ av villkor.¹¹¹ Längre bak i historien var det tillåtet med stora röstskillnader mellan aktieslagen, det förekom bolag som hade inskrivit att aktierna kunde ha en röstskillnad på 1/1000. I ABL 1944 gjordes dock en begränsning till att röstskillnaden inte får vara för stor, den högsta tillåtna skillnaden i röstvärde är idag 1/10, det vill säga att en röst av ett aktieslag maximalt får motsvara tio röster av ett annat aktieslag.¹¹² Dessa aktier med olika röstvärde brukar gå under beteckningen A- respektive B-aktier, där A är den röststarka och B den röstsuga typen.¹¹³

Likhetsprincipen är en viktig princip för bolagets minoritet och den omöjliggör att en aktie blir obetydlig i förhållande till en annan.

¹⁰⁹ Prop. 1975:103, *Regeringens proposition med förslag till ny aktiebolagslag, m.m.*, s.311

¹¹⁰ Sandström 2009, s. 138

¹¹¹ Sandström 2009, s.139

¹¹² Sandström 2009, s.139

¹¹³ Sandström 2009, s.139

7. Sammanfattning och avslutande anmärkningar

I detta avslutande kapitel kopplas de olika avsnitten i uppsatsen samman för att ge läsaren en ökad kunskap i hur en hållbar utveckling, vinstsyftet och minoritetsskyddet kan fungera tillsammans.

En hållbar utveckling är alltså nyckeln till att säkra framtiden inför kommande generationer. Det är ett faktum som är allmänt accepterat och det framgår av tidigare kapitel i uppsatsen att hållbarhetsutveckling ett begrepp som är väldigt omfattande och som används i en mängd olika sammanhang. Det handlar om att finna en kombination som både tar till vara dagens intressen, men också morgondagens. En hållbar utveckling är alltså det gemensamma målet för flera olika organisationer och i utredningar som tar syfte på att öka välfärden i samhället, som presenterats tidigare används begreppet band annat i samband med regeringens Globalt Ansvar och som en del av EU - fördraget. Företagen ute på marknaden blir allt mer uppmanade att arbeta för en hållbar utveckling och det går också att se att näringslivet har blivit mer intresserat av att ta ett samhällsansvar.

Bolagen är dock förpliktigade från fler håll och ibland går inte hållbar utveckling och annan lagstiftning hand i hand. Vinstsyftet som presenteras i ABL är en reglering som kan tänkas krocka med en hållbar utveckling. Vinstsyftet är avsett för att skydda aktieägarna så att deras vinstintresse förvaltas på ett riktigt sätt i bolaget och om bolaget då istället skulle drivas för någon annans intresse mister aktieägarna sitt skydd. Det är dock möjligt att göra avsteg från vinstsyftet, men med detta menas dock inte att vinstkriteriet i sig åsidosätts utan snarare att aktieägarna fränsäger sig sin rätt till vinsten.

Lagstiftaren har utvecklat en reglering i ABL gällande bolag som drivs utan syfte att generera vinst. Denna reglering, som finns i 32 kap. ABL, har visat sig vara utformad främst för verksamhet som bygger på offentliga bidrag och det är då viktigt att kunna försäkra att bidragen inte lämnar bolaget för att gynna bolagets aktieägare framför att gynna det som bidraget var ämnat för. Genom att införa en särskild vinstutdelningsbegränsning och göra det omöjligt att ändra bolagskategori säkerställs att pengarna hamnar där de åsyftats att hamna och att bolaget inte kan förändra utdelningssituationen.

32 Kan aktiebolagets vinstsyfte förenas med en hållbar utveckling?

Vinstsyftet har visat sig ligga till grund även för andra regleringar i ABL, generalklausulerna bygger till stor på att bolaget har ett vinstsyfte. Beroende på om ett beslut har varit förenligt med vinstsyftet, kan det avgöras om beslutet varit otillbörligt gentemot någon aktieägare och det är i sin tur avgörande för om beslutet är giltigt eller ej.

Hela grundtanken med ett aktiebolag är att det bildas för att generera vinst åt sina ägare, vilket också visas av det historiska sammanhanget. Incitamenten för aktieägarna att investera i bolaget blir annars vaga. Det har dock växt fram beslutsmodeller som förenar vinstsyftet med en hållbar utveckling. Den traditionella aktieägarmodellen menar att genom att vinsten fördelas mellan aktieägarna, kommer aktieägarnas individuella nytta att öka. Detta kommer leda till en ökad effektivisering som i det långa loppet kommer att leda till en ökad välfärd i samhället. I detta fall är det alltså det mest optimala sättet att förena en hållbar utveckling med vinstsyftet att låta aktieägarna ha del i vinsten. Den intressentorienterade aktieägarmodellen skiljer sig något. Den menar fortfarande att vinsten ska fördelas mellan aktieägarna, men att företagen kommer att tjäna på att öka sitt ansvarstagande och genom att ta ett ökat ansvar kommer vinsten att öka. Denna modell förutsätter att konsumenterna på marknaden är villiga att betala mer för att exempelvis produktionsmetoderna blivit miljövänligare eller att arbetsvillkoren har förbättrats.

Konsumenter blir allt mer medvetna om vad de konsumerar och blir allt bättre på att samla in fakta och information kring de produkter som de väljer att köpa. Det kan därför tänkas att konsumenterna kommer att kräva att företag vidtar åtgärder för att förbättra hållbarhetsutvecklingen och samtidigt kommer företaget att drivas med syftet att generera vinst åt sina aktieägare. Om denna teori kan appliceras i verkligheten, kommer kundernas efterfrågan på exempelvis miljövänliga produkter göra att företagen anpassar sig, vilket resulterar i en ökad vinst åt aktieägare. Redan i dagens läge går det att se att kundens efterfrågan på exempelvis ekologiska produkter har ökat, vilket gjort att utbudet också har ökat markant.

Det finns även de som förespråkar användningen av den radikala intressentmodellen, som frångår vinstsyftet för att istället ge företagen ett ökat samhällsansvar, med en lägre vinst som följd. Aktieägaren går i detta fall inte lottlös, då den i egenskap av medborgare i samhället också får en vinning av att välfärden ökar. Aktieägarens rent påtagliga, ekonomiska vinst förbises i detta fall.

Ur ett aktiebolagsrättsligt perspektiv är det mest optimala de alternativ som innebär att en hållbar utveckling förenas med aktiebolagets vinstsyfte. En frånträdelse från vinstsyftet hade inneburit att aktieägarna hade förlorat en del av det skydd som vinstsyftet innebär, framförallt för minoriteten. Dessutom hade det blivit svårare att avgöra om otillbörlighetsrekvisitet uppfyllts och en minoritetsskyddsregel hade rubbats. Vinstsyftet, precis som de övriga principerna i minoritetsskyddet är, enligt min mening, en viktig del för att aktiebolagsformen ska fungera och för att det ska fortsätta vara den attraktiva bolagsform den är idag.

Källförteckning

Litteraturförteckning

Af Sandberg, Catarina, *Aktiebolagsrätten*, Studentlitteratur, Polen 2007

Bergström, Claes & Samuelsson, Per, *Aktiebolagets grundproblem*, Norstedts Juridik AB, Vällingby 2009

Moberg, Krister, *Bolagsrevisorn*, Norstedts Juridik AB, Stockholm 2003

Sandström, Torsten, *Svensk aktiebolagsrätt*, Norstedts Juridik AB, Vällingby 2006

Sandström, Torsten, *Svensk aktiebolagsrätt*, Norstedts Juridik AB, Vällingby 2009

Samuelsson, Per, Konkurrerande modeller för bolagsstyrning, ur *Liber Amicorum Reinhold Fahlbeck*, Juristförlaget i Lund

Samuelsson, Per, *Den aktiebolagsrättsliga likhetsprincipen*, ur Nye tendenser i skandinavisk selskabsret, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, Gentofte, Danmark 1995

Taxell, Christoffer, *Selskabers samfundsansvar*, Tillgänglig på:

http://jura.ku.dk/njm/38/Christoffer_Taxell.pdf 2010-05-26

Offentligt tryck

SOU 2004:104, *Att lära för hållbar utveckling*

SOU 2002/03:122, *Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling*

Prop. 2004/05:85, *Ny aktiebolagslag*

Prop. 1975:103, *Regeringens proposition med förslag till ny aktiebolagslag, m.m*

Prop. 2004/05:178, *Aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning*

Elektroniska källor

Fördraget om Europeiska Unionen, Tillgänglig på:

<http://www.lissabonfordraget.se/fordraget/eu-fordraget.php> 2010-05-26

34 Kan aktiebolagets vinstsyfte förenas med en hållbar utveckling?

OECD, *OECD:s riktlinjer för multinationella företag*, Tillgänglig på:

<http://www.oecd.org/dataoecd/32/16/40294488.pdf> 2010-05-26

Regeringskansliet, *FN:s Global Compact*, Tillgänglig på:

<http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/03/55/92/1f8085a7.pdf> 2010-05-26

Svensk kod för bolagsstyrning, Tillgänglig på:

<http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/03/55/92/1f8085a7.pdf> 2010-05-26

Utrikesdepartementet, *OECD: s riktlinjer för multinationella företag – en handbok*,

Tillgänglig på: <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/06/84/99/a89a1f94.pdf> 2010-05-

26

Rättsfallsregister

Rättsfall från högsta domstolen

NJA 2000, s.404

NJA 1977 s. 393